

РЕЦЕНЗИЯ

на дисертационния труд на Елена Петрова Николова на тема: **„Модели на развитие в културната политика на община Благоевград“**, редовен докторант в Катедра „Културология“ към Факултет по изкуствата при Югозападен университет „Неофит Рилски“ с научен ръководител доц. д-р Татяна Стоичкова

за получаване на образователна и научна степен „доктор“ по научна специалност „Теория и история на културата“ в професионално направление 3.1.социология, антропология и науки за културата.

Рецензията е написана на основание заповед №2838 на Ректора на ЮЗУ „Неофит Рилски“ от 29.11.2019 г. за определянето ми за член на Научно жури

рецензент:

проф.дсн Добринка Станчева Пейчева

Данни за дисертантката

Елена Арнаудова е редовен докторант към катедра Културология с научен ръководител доц. д-р Татяна Стоичкова. Положила е успешно всички докторантски изпити, преминала е през вътрешна защита в катедрата и е насочена към официална защита на дисертационния труд с протокол №2 от 19.11.2019 г от Факултета на изкуствата към Югозападен университет „Неофит Рилски“.

Структурно-съдържателни аспекти

Дисертационният труд съдържа увод, три глави, заключение, библиография и приложения с общ обем от 299 страници

В **увода** се съдържат всички изискуеми за написването на една дисертация елементи: цел, задачи, теза, предмет, обект, методология.

В отделните глави на дисертацията са разположени теоретико-методологическите аспекти, съществуващите културни политики и процеси в Община Благоевград след 1944г.; конкретната стратегия за развитие на града свързана със средствата на културата, респективно с развитието на фестивалната култура

Целта на дисертационния труд е “ въз основа на комплексен анализ на ролята на културната политика на европейско и национално ниво да се разкрие потенциала на културната политика на Община Благоевград, за развитието на града чрез култура“.

Задачите, които са предвидени за реализиране на целта са няколко:

1. дефиниране на понятието „културна политика“, моделите и инструментите, които тя използва на европейско, национално и общинско ниво;
2. оценка на потенциала на културната политика да бъде водещ фактор в общинското управление чрез исторически необходимо наблюдение и анализ;
3. представяне на основните модели на градско културно развитие като част от едно по-голямо национално и европейско развитие;
4. представяне на възможностите на фестивалите да бъдат водещи в културното обогатяване на градовете;
5. изследване нагласите на фестивалните публики към два от фестивалите на града, в търсене на позитивите, негативите и бъдещите възможности за развиването на града със средствата на културата.

За реализиране на целта на дисертационния труд е подготвено и реализирано емпирично социологическо изследване и е направен анализ на

фестивалните публики, свързани с нагласите им за етиктиране на културните инициативи в иманентен бранд.

Извършено е и наблюдение върху националните и европейски културни процеси, с акцент върху насоките на развитие, администрирането и състоянието на културните институти и културната инфраструктура през три исторически периода. Първият от тях обхваща социалистическия период от развитието на България (1944 г. до 1989г); вторият период включва десетилетието след демократичните промени (1989г. до 2000 г), а третият период е от 2000 г. до разработването на самата дисертацията през 2018г., проследявайки съвременните промени и тенденции.

Предмет на изследването е „развитието на културната политика, разбираана като съвкупност от инструменти, традиции, знание, опит и партньорство, които Община Благоевград използва като водещи за развитието на града.

Обект на изследване е работата на Общинска администрация в Благоевград.

Методи на изследване Използвани са два метода:

1. Анализ на документи
2. Индивидуална пряка анкета

Анализът на документи включва изключително широк кръг от европейски, национални и документи с местно и стратегическо значение като "Конвенцията за опазване и насърчаване на многообразието от форми на културно изразяване" ЮНЕСКО (2005г.), Зелена книга за „Отключване на потенциала на културните и творческите индустрии“ (Брюксел, 27.4.2010г.), „Европейска културна конвенция“ (2.09.1991г.), „Всенародна комплексна програма за естетическо възпитание на трудещите се и младежта“ (1975г.), Закон за закрила и развитие на културата (ЗЗРК), Национална концепция за пространствено развитие за периода 2013-2025, „Национална програма за

развитие „България 2020”, „Европейската харта за местно самоуправление” (ЕХМС), „Стратегията за подкрепа на развитие на гражданските организации в България и Визия за създаване на механизъм за финансиране на гражданския сектор в периода 2012 -2015г.”, „Бяла книга за европейско управление”, COM/2001/428, Council of Europe/ERICarts, "Compendium of Cultural Policies and Trends in Europe, 13th edition", 2012, „Харта на европейските градове, ххvii сесия” (Страсбург, 17-19 март, 1992 г.), „Метрополни области и градове” (част от Стратегия Европа 2020, ООН), World urbanization prospects. The 2005 Revision Working Paper NO ESA/P/WP/200., „Доклад за задачите за съветите за култура и културните институти в Благоевградски окръг произтичащи от решенията на III конгрес на българската култура и програмата за културна дейност през 1978г.”, „Комплексна програма за изпълнение на решенията на IV-я конгрес на Българската култура”, „План за развитие на община Благоевград 2005-2013г.”, Стратегии за развитие на Община Благоевград (2004/07г.-2013г.), (2014г.-2020г.), "Хартата на европейските градове за устойчивост" (май 1994), „Интегриран план за градско възстановяване и развитие”(2012г.)

Обект на индивидуалната пряка анкета са информираността и удовлетвореността на гражданите и гостите на Благоевград от провежданите фестивали; общата им удовлетвореност и оценка за организацията, рекламата и каналите за информиране за събитията; формирането на изводи в посоки за подобряване на различните маркетингови дейности, свързани с успешното провеждане на „Тара-ра-бумбия” и „Francofolies.Благоевград”. Извадката включва 600 респонденти (по 100 респондента за всяко от изданията на двата фестивала за съответните години- 2016-2017-2018г.), подбрани на случаен принцип, с усилия заотносително равно квотно представяне по пол, възраст и образование.

Приложени са и *исторически и сравнителни* подходи

ОСНОВНАТА ТЕЗА на дисертационния труд гласи: Развиването на Благоевград чрез култура е релевантен модел за градското му развитие.

Тематични измерения на дисертационния труд

Първа глава, озаглавена «Същност и значение на моделите на културна политика. Национални и европейски измерения в културната политика в обем от около 90 страници представлява теоретико.-методологическата платформа на дисертацията. В нея е обоснован теоретичният и понятиен инструментариум, ролята на държавата, гражданството и творческата гилдия, възприемани като основни субекти на културните процеси, както и моделният израз на държавно управление чрез фигурите на инженера, архитекта, патрона и фасилитатора. Представят се развитието на европейските културни политики, програми, стратегии и тенденции, както и конкретното им измерение в България, откроява се състоянието на културните процеси на национално ниво. Изведени са и европейските културни приоритети: достъпна и приобщаваща култура, културно наследство, културни и творчески сектори, и насърчаване на културното многообразие.

Акцент е поставен и върху прекъсването на европейските културни модели на управление и замяната им с централизиран режим на управление, установен след 9 септември 1944 година, като са изведени основните маркери в управлението на културните процеси. Представени са и налични положителни моменти.

Акцент е поставен и върху действащия в последните 25-30 години културен модел на развитие, след т.н. социалистически период: „премахнатата идеологическата зависимост и цензурата върху творците и културните институти; появата на нови субекти на културната сцена – фондации, частни културни институции, нови професионални сдружения; повишени възможности за международни контакти; поява на първите сигнали за децентрализация, в лицето на развиващите самостоятелна културна политика

общини; активност в работата с международни институции (СЕ, ЦЕИ, ЮНЕСКО) и приоритизиране на целите, съобразно приоритизациите в Европейския съюз, към който сме присъединени от 2007 г.

Специален акцент от методологическо естество е и представянето на законодателството в сферата, финансирането като инструмент на националната политика. Представени са в синтезиран вид управленските структури на национално и на местно ниво. Отчетено е значението на третия сектор в културната политика, както и на институциите на външната културна политика.

Във втора глава: „Политики в градска среда“, с обем от 85 страници се акцентира върху проблемите на града и управляващата го администрация в контекста на концепциите за „отворени“, „креативни“ и „иновативните“ градове.

Изведени са етапите в европейското разбиране за град и неговите функции. Представени са съвременните тенденции за създаване на Европейска платформа за метрополни области, обединяваща градове, села и селища като фокус на сътрудничество между администрацията, културата и образованието на местно ниво.

Представена е и инициативата „OPENCities“ („ОТВОРЕНИ Градове“) като инициатива на Британския съвет, която цели да даде отговор на въпроса- как многообразието, може да се превърне в гарант за успеха на градовете. Креативността на градската среда, привличаща конкретен тип хора, спомагат за нейното развитие е съпроводена с идентифициране на термините „креативен град“, „креативна класа“, „креативен индекс“, „креативна икономика“, „градски маркетинг“ е представена по един иновативен начин чрез търсене на качествата, които трябва да притежава дадено място, за да привлича креативните хора- далновидно градско управление, сътрудничество и взаимно уважение между държавният, общинският и частният сектор,

естетиката на района, гостоприемството и наборът от преживявания, социално-културното предлагане като събития на уличния живот

Трета глава „Фестивалите на Благоевград, в която е акцентирано върху ролята и значението на фестивалите с примери от Европа и България се обвързва развитието на културните процеси в Благоевград и на ролята на общинската администрация от 1944 г. до демократичните промени през 1989 г.; от 1990 до 2000 година и след 2000-та година.

Представени са всички културните институти, наличната културна инфраструктура, състоянието на гражданския сектор и ролята и участието на неправителствените организации в градския живот, ролята на културните и политически лидери в развитието на града. Анализирани са и отношенията на общинската управа с двете висши учебни заведения в града в търсенето на възможности за приобщаване на младежката аудитория и включването ѝ като участник в културните процеси на града.

В центъра на внимание са поставени две емблематични за града инициативи, които имат своята историческа значимост и устойчива популярност през годините- театрален фестивал „Тара-ра-бумбия“-територия за млад театър и фестивал за франкофонска музика „Франкофоли“. Изборът им за анализ е продиктуван от тяхната насоченост към младите хора като създатели и провокатори на нови художествени форми, творчески проекти, нови партньорства в изграждането на визията на града като младежки университетски център на Балканите.

Проследено е израстването на фестивала с развитието на фестивална платформа с богата програма, както и обособяването на младежки модул и както и на „Отворена зона“ за предоставянето на равни възможности за достъп до култура и изкуство на хора в неравностойно положение .

Позитивите на фестивала са потърсени в културните, икономически и национални ползи, които фестивалът носи, в създадените партньорства с национални и международни структури, в създаването на нови места за

култура, в приобщаването на младите към идеите на фестивала, доброволчество и новото място за публики в неравностойно положение на ниво местна власт, а негативите са потърсени като предизвикателства за преодоляване и бъдещо развитие- привличане на повече партньори извън страната; реклама в съседни държави и т.н. Фестивалът е свързан и с развитието на културния обмен със съседни държави, както и с реализирането на заложената визия за града в последните общински стратегически документи- «Благоевград- фестивален град».

В тази глава е представен и анализ на проведено за целите на дисертацията анкетно проучване с фестивалните публики.

Резултатите от изследването водят до извада, че фестивалните събития притежават потенциала да брандират града като фестивална дестинация, обогатяват градския културен живот и икономическите социални и туристически ползи за града. Друг извод до който се достига е че възможностите, с които Благоевград разполага в посока на иновативност и култура, изравняват шансовете за развитие на града, както по посока на креативност и творчество, така и в посока на иновативност и отвореност. Възможността за използване и на двете алтернативи е интересна симбиоза, която би могла да бъде полезна на успешното градско управление.

Използвана литература. В разработването на дисертацията авторката е проучила и се позовава на богат арсенал от научни литературни източници – философски, социологически, културологически.

Наред с установени понятия от областта на моделирането и децентрализацията в *културната политика*“, *въвежда е нови понятия “креативни градове” и „креативен индекс”*„, *стратегически културни дилеми*”, са разработени в дисертационния труд, в търсене на техния точен обхват и значение

Дисертабилност. Дисертационната тема е дисертабилна. Основава се на проблеми и разрези с научен и научно-приложен характер.

Език. Езикът на който е написан трудът, макар и специализиран, е четивен, разбираем и академичен.

Аналитични умения. Разкрито е умение за анализ и интерпретиране на литературни източници и емпирични данни.

Авторефератът отговаря на дисертацията.

Публикации – Дисертантката има 4 научни публикации по дисертационната тема – 3 в научни сборници от международни научни конференции и 1 в online публикация на официалната страница на Регионален исторически музей Благоевград (museumblg.com.) Дисертантката декларира 7 свои участия с доклади в национални и международни конференции.

Приноси.

Четири са според мен научните приноси на дисертантката:

1. Извеждане на европейските и национални приоритети на културно развитие чрез представянето им през местното разбиране за културни процеси за конкретен исторически период (1944г. до 2018г.).
2. Изследване на мястото на културата в създаването на модели за градско управление
3. Предлагане на три успешни модела за развитие на Благоевград като културно-творческа индустрия
4. Идентифициране на фестивалната култура в Благоевград и нейното значение за бъдещото развитие на града и на културните процеси

Препоръки и бележки

1. Прищизност в библиографски описания на публикационната дейност на дисертантката.
2. Прецизност в описание на библиографията.

Дисертационният труд на Елена Петрова Николова на тема: „Модели на развитие в културната политика на община Благоевград“, осъществен под ръководството на доц. д-р Татяна Стоичкова, се отличава със структурна и съдържателна релевантност, с подходяща методология, с литературна пълнота и приноси моменти. Има научна и научно-приложна значимост, конкретно свързана с бъдещо развитие на град Благоевград.

Изразявам висока оценка от постигнатото в дисертационния труд и апелирам към останалите членове на Научното жури към катедра Кулурология да гласуват с „Да“ за присъждането на образователната и научна степен „Доктор“ на Елена Петрова Николова по професионално направление 3.1. Социология, антропология и науки за културата, научна специалност „Теория и история на културата“.

Рецензент :

Проф. дсн Добринка Станчева Пейчева

20.01.2020

Благоевград